

รายวิชา ภาษาไทย

รหัสวิชา ท๒๓๑๐๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ผู้สอน

ครูพรเทพ ปานยิ้ม

เรื่อง

อ่านสรุป
เนื้อหา ความรู้ และข้อคิด
อิศรญาณภาษิต

ภาษาไทย

มัธยมศึกษาปีที่ ๓

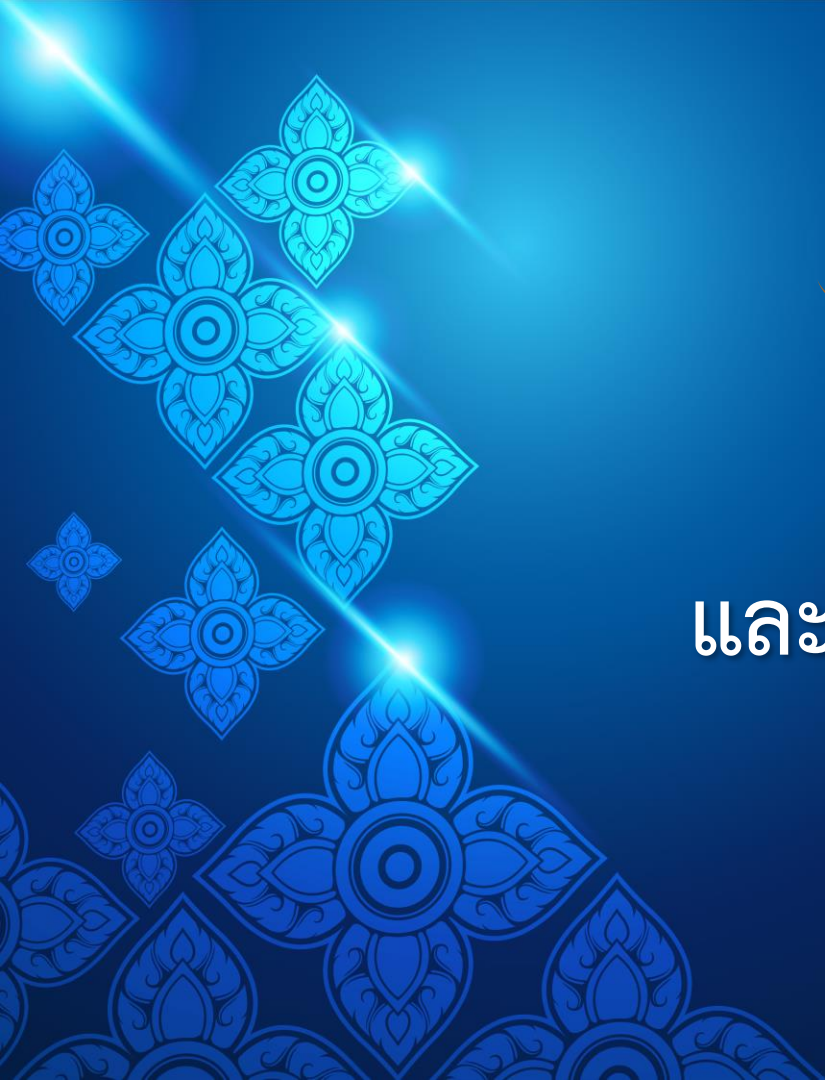
อ่านสรุป

เนื้อหา ความรู้ และข้อคิด
อิศรญาณภาษิต

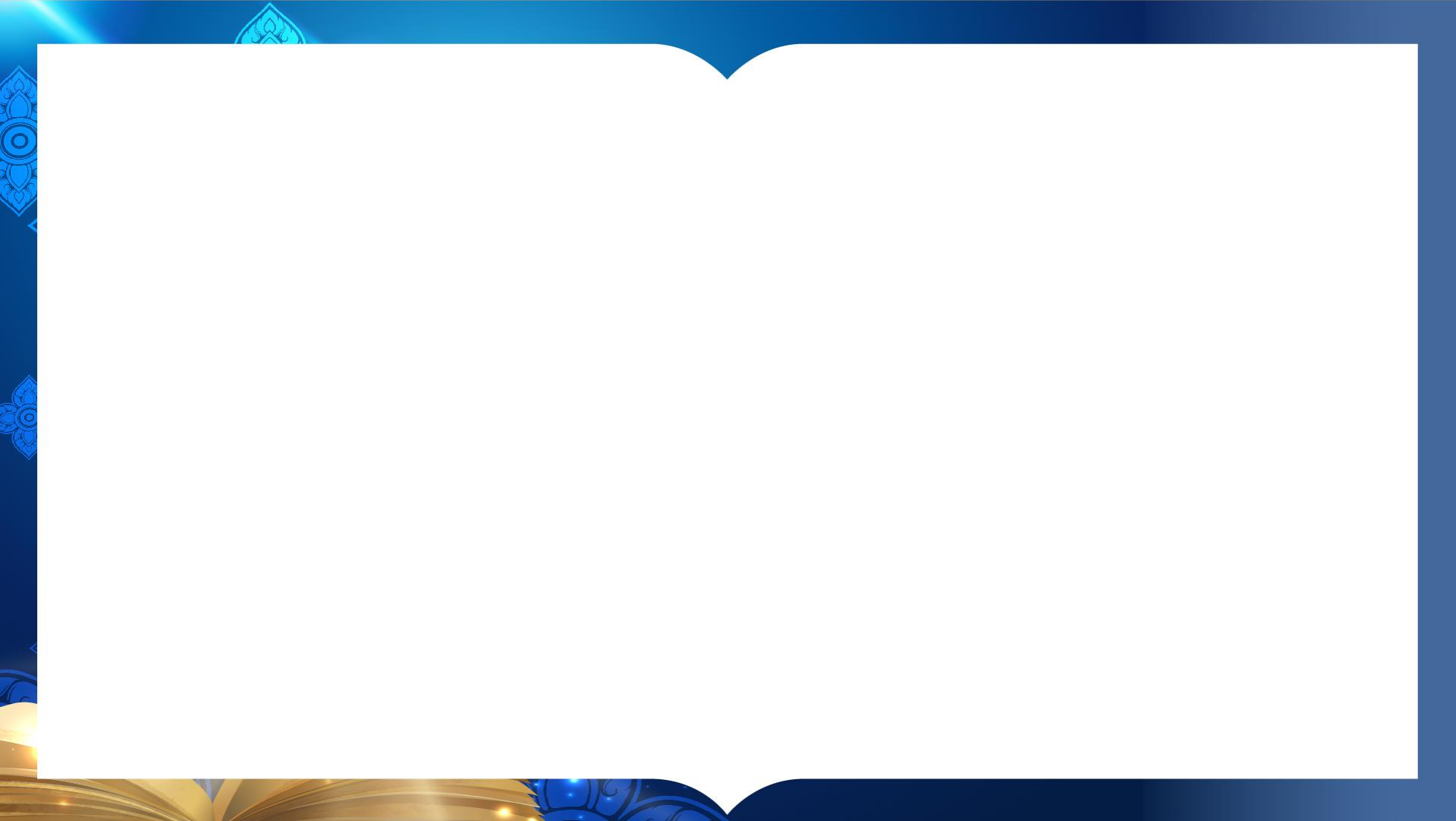
จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายเนื้อหาวรรณคดี
เรื่องอิศรญาณภาษิตได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

๒. อ่านสรุปเนื้อหา ความรู้
และข้อคิดอิศรญาณภาษิตได้

ความเป็นมา

อิศรญาณภาษิต
เรียกอีกอย่างว่า
“เพลงยาวอิศรญาณ”

ความเป็นมา

หม่อมเจ้าอิศรญาณ ทรงนิพนธ์เพลงยาว
ฉบับนี้ขึ้น เพื่อสะท้อนความคิดเห็นที่มีต่อสังคม
ในยุคนั้น พร้อมเสนอแนะแนวทางปฏิบัติตน
แต่ไม่ถึงขั้นสอน

ประวัติผู้แต่ง

หม่อมเจ้าอิศรญาณ

เป็นโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง
มหิศวรินทรามเรศ พระองค์ทรงผนวชที่วัดบวรนิเวศ
ได้พระนามฉายาว่า “อิสฺสรญาโณ”

ลักษณะคำประพันธ์

แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกลอนเพลงยาว
ซึ่งมีลักษณะบังคับเหมือนกลอนสุภาพ
แต่จะขึ้นบทแรกด้วยวรรครับ และจบ
ด้วยคำว่า เอย

จุดมุ่งหมายในการแต่ง

เพื่อสั่งสอนเตือนใจให้ชุกคิด ก่อนที่จะทำสิ่งใด
และสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นในสังคม
เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

เรื่องย่อ

อิศรญาณภาษิตมีเนื้อหาที่เป็นคำสั่งสอน
แบบเตือนสติ และแนะนำเกี่ยวกับการประพฤติ
ปฏิบัติให้เป็นที่พอใจของผู้อื่น

เรื่องย่อ

โดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจมากกว่า
สอนว่าควรจะทำอย่างไรจึงจะอยู่ในสังคมได้
โดยปราศจากภัยแก่ตน ทำอย่างไร
จึงจะประสบความสำเร็จสมหวัง

เรื่องย่อ

บางตอนก็เน้นเรื่องการเห็นคุณค่า
และความสำคัญของผู้อื่นโดยไม่สับสนประมาท
หรือดูแคลนกัน

เรื่องย่อ

โดยทั้งนี้การสอนบางครั้งอาจเป็นการบอก
ตรง ๆ หรือบางครั้งก็สอนโดยคำประชดประชัน
เหน็บแนม

เรื่องย่อ

เนื้อหาส่วนใหญ่จะสั่งสอนให้คนมีปัญญา
ไม่หลงใหลกับคำเยินยอ สอนให้รู้จักคิดไตร่ตรอง
ก่อนพูด รู้จักเคารพผู้อาวุโส รู้จักทำตามที่ผู้ใหญ่
แนะนำ รู้จักกตัญญูผู้ใหญ่

นักเรียนทำกิจกรรม

บทที่ ๑

อิศรญาณชาญกลอนอักษรสาร
เทศนาคำไทยให้เป็นทาน
โดยตำนานศุภอรรถสวัสดิ์

คำศัพท์

ตำนาน

หมายถึง

คำโบราณ

ศุภอรรถ

หมายถึง

ถ้อยคำและความหมายที่ดี

สวัสดี

หมายถึง

ความดี ความงาม

ถอดความ

หม่อมเจ้าอิศรญาณผู้ทรงเชี่ยวชาญในเชิงกลอน
ทรงนิพนธ์คำกลอนสุภาพิตโบราณ สั่งสอนเตือนใจ
ไว้เพื่อเป็นทาน

บทที่ ๒

สำหรับคนเจอจิตจริตเขลา
ด้วยมัวเมาโมห่มากในซากผี
ต้องหาม้ามโนมัยใหญ่ยาวรี
สำหรับชีเป็นม้าอาชาไนย

คำศัพท์

เจือ หมายถึง เอาส่วนที่มีน้อย

ไปประสมลงไปในส่วนมาก

จริต หมายถึง กิริยาอาการ

หรือแสดงความประพฤติ

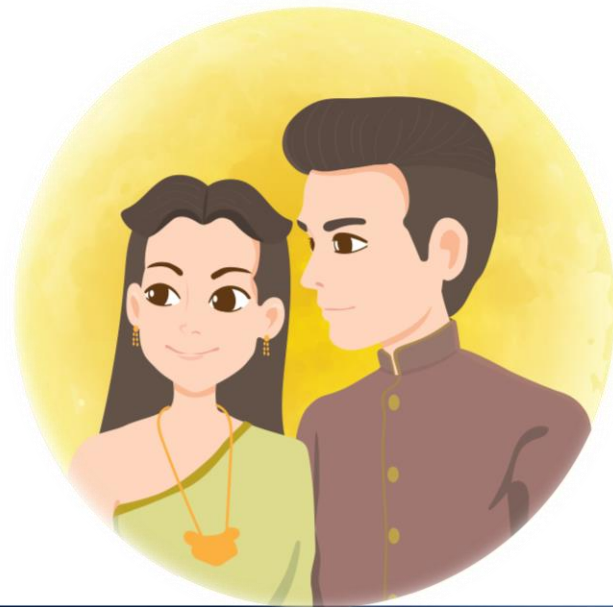
โม^ห หมายถึง ความลุ่มหลง

ถอดความ

สำหรับคนที่โง่เขลาเบาปัญญาที่ไปลุ่มหลงในความชั่ว
ต้องฝึกใจให้รู้เท่าทันกิเลส คือ เอาใจเป็นนายบังคับใจตัวเอง
ให้อยู่เหนือกิเลส เพื่อจะได้เป็นพาหนะไปสู่ความสุข

บทที่ ๓

ชายข่าวเปลือกหญิงข่าวสารโบราณว่า
น้ำผึ้งเรือเสือผึ้งป่าอัชฌาสัย
เราก็จิตดูเล่าเขาก็ใจ
รักกันไว้ดีกว่าชังระว่างการ

คำศัพท์

[illegible]

ถอดความ

ผู้ชายกับผู้หญิงนั้นต่างกันดั่งข้าวเปลือกกับข้าวสาร
แต่เมื่ออยู่ในสังคมเดียวกันก็ย่อมต้องพึ่งพาอาศัยกัน
เป็นธรรมดา เราก็มียุติธรรมจิตเขาก็มีมิตรใจ
ฉะนั้น เรายุติธรรมกันดีกว่าเกลียดกัน

สุภาภิตที่เกี่ยวข้อง

- ชายข่าวเปลือกหญิงข่าวสาร
- น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า
- รักกันดีกว่าชังกัน
- มิตรจิตมิตรใจ

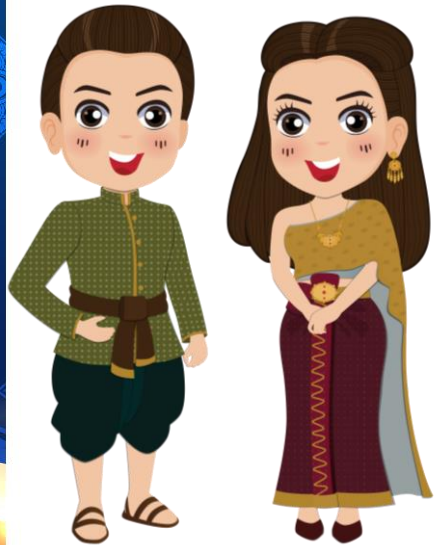
บทที่ ๔

ผู้ใดดีต่ออย่างอกิจ

ผู้ใดผิดผ่อนพักอย่าหักหาญ

สิบตีก็ไม่ถึงกับกิ่งพาล

เป็นชายชาญอย่าเพ้อคาดประมาทชาย

คำศัพท์

ผู้ใดดีต่ออย่างอกิจ หมายถึง อย่างก่อเรื่อง

ผู้ใดผิดผ่อนพักอย่าหักหาญ หมายถึง ผู้ที่ไม่ถูกต้อง
ก็ไม่ควรโกรธหรือตำรอนจนแตกหัก

สิบตีก็ไม่ถึงกับกิ่งพาล หมายถึง ทำดีสิบหนไม่เท่ากับ
ทำชั่วเพียงครั้งหน ความดีก็จะหมดไป

ถอดความ

ผู้ใดทำดีต่อเราเราก็ควรทำดีต่อเขาตอบ
ผู้ใดที่ทำไม่ดีต่อเราหรือทำไม่ถูกต้อง ก็ไม่ควรโกรธ
หรือตำรอนจนแตกหัก ทำความดีสิบครั้งก็ไม่เท่า
ทำความชั่วครึ่งครึ่ง คือ ความชั่วจะทำลายความดี
ลงจนหมดสิ้น เป็นชาตินั้นไม่ควรดูถูกชายด้วยกัน

สุภาชิตที่เกี่ยวข้อง

คนล้มอย่าข้าม

หมายถึง คนที่ตกต่ำไม่ควรลบหลู่ดูถูก
เพราะอาจจะกลับมาเฟื่องฟูได้อีก

บทที่ ๕

รักสั้นนั้นให้รู้อยู่เพียงสั้น
รักยาวนานอย่าให้เย็นเกินกฎหมาย
มิใช่ตายแต่เขาเราก็ตาย
แหงนดูฟ้าอย่าให้อายเทวดา

คำศัพท์

เย็น หมายถึง ยาวนานออกไป

ถอดความ

รักจะอยู่ด้วยกันสั้น ๆ ก็จงทำสิ่งไม่ดีต่อไป

แต่ถ้าเราจะอยู่ด้วยกันนาน ๆ จงทำความดี อย่าทำ
ในสิ่งที่ผิดกฎหมายหรือทำชั่ว ทุกคนต้องตายด้วยกัน
ทั้งนั้น จงทำความดีไว้เถิด เวลาที่เหนงนดูฟ้าจะได้
ไม่อายเทวดา

สุภาชิตที่เกี่ยวข้อง

รักยาวให้บันรักสั้นให้ต่อ หมายถึง รักที่จะมีมิตรไมตรี
ต่อกันต้องตัดสิ่งที่ไม่ดีออก อย่าไปพูดถึง แต่ถ้าจะคบกัน
ในเวลาสั้น ๆ ให้พูดต่อปากต่อคำ

บทที่ ๖

อย่าดูถูกบุญกรรมว่าทำน้อย
น้ำตาหย้อยหยดเท่าไรได้หนักหนา
อย่านอนเปล่าเอากะจกยกออกมา
ส่องดูหน้าเสียทีหนึ่งแล้วจึงนอน

คำศัพท์

อย่านอนเปล่า หมายถึง อย่าเข้านอนเฉย ๆ

ในที่นี้ หมายถึง ให้คิดถึงการกระทำของตน

น้ำตาลย่อยหยดเท่าไรได้หนักหนา

หมายถึง การสะสมความดีทีละน้อย

ถอดความ

อย่าดูถูกความดีหรือความชั่ว ว่าทำเพียงเล็กน้อย

เพราะมันจะสะสมไปเรื่อย ๆ และมากขึ้นทุกที เวลาก่อนจะนอน ให้ส่องกระจกดูหน้าตนเอง ว่ามีสิ่งผิดปกติหรือไม่ เหมือนเป็นการให้สำรวจจิตใจตนเองอยู่เป็นนิจ ว่าคิดใฝ่ดีอยู่หรือเปล่า เพื่อจะได้เตือนตนไว้ได้ทัน

สภาวะจิตที่เกี่ยวข้อง

- จงเตือนตนด้วยตนเอง

บทที่ ๗

เห็นตอหลักปักขวางหนทางอยู่
พิจารณาห์ดูควรทิ้งแล้วจึงถอน
เห็นเต็มตาแล้วอย่าอยากทำปากบอน
ตรองเสียก่อนแล้วจึงทำกรรมทั้งมวล

คำศัพท์

ปากบอน หมายถึง นำความลับหรือเรื่องที่ไม่ควรพูด
ไปบอกผู้อื่น

ทั้ง หมายถึง ดึง ถอน

ถอดความ

เห็นสิ่งใดก็คิดขวางทางอยู่ จงพิจารณาให้รอบคอบ
ก่อนที่จะเก็บ เพราะอาจเป็นอันตรายได้ และเมื่อไปเห็น
การกระทำของใคร อย่าเที่ยวทำปากบอนไปบอกคนอื่น
อาจนำผลร้ายมาสู่ตนเองได้ (สอนว่า ให้รู้จักคิดใคร่ครวญ
ไตรตรองก่อนจะพูดหรือทำอะไร)

สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง

- คิดก่อนพูด แต่อย่าพูดก่อนคิด

บทที่ ๘

ค่อยดำเนินตามไต่ผู้ไปหน้า

ใจความว่าผู้มีคุณอย่าหุนหวน

เอาหลังตากแดดเป็นนิจคิดคำนวน

รู้ถ้ถ้วนจึงสบายเมื่อปลายมือ

คำศัพท์

ผู้ไปหน้า หมายถึง คนที่เกิดก่อนย่อมมีความรู้และ
ประสบการณ์มากกว่า

หุนหวน หมายถึง หวน เวียนกลับ

คิดคำนวน หมายถึง คิดไตร่ตรอง

ถอดความ

ให้ประพฤติปฏิบัติตนตามผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ที่เกิดก่อน
ย่อมมีความรู้และประสบการณ์มากกว่า และอย่าเป็นคน
อกตัญญู จงมีความขยันหมั่นเพียรทำงานอยู่เสมอแล้ว
จะมีความสุขสบายในภายหลัง

สุภาชิตที่เกี่ยวข้อง

เดินตามผู้ใหญ่หมาไม่กัด
หมายถึง ประพฤติตามอย่าง
ผู้ใหญ่ย่อมปลอดภัย

สุภาชิตที่เกี่ยวข้อง

หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน หมายถึง ที่ต้องตรากตรำทำงานหนัก

ใบงาน

คำชี้แจงให้อ่านอิศรญาณภาษิตที่กำหนดให้ ถอดคำประพันธ์
และยกสำนวนสุภาษิตที่สอดคล้อง

๑. บทที่ ๓ ชายข่าวเปลือกหญิงข่าวสารโบราณว่า
น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่าอักษณาสัย
เราก็จิตคิดดูเล่าเขาก็ใจ
รักกันไว้ดีกว่าชังระว่างการ
-

๒. บทที่ ๖ อย่าดูถูกบุญกรรมว่าทำน้อย
น้ำตาล้นมากมายเมื่อไรได้หน้า
อย่างนอนเปล่าเอากะจกยกออกมา
สองดูหน้าเสียที่หนึ่งแล้วจึงนอน

.....

๓. บทที่ ๘ ค่อยดำเนินตามไต่ผู้ไปหน้า
ใจความว่าผู้มีคุณอย่าหุนหวน
เอาหลังตากแดดเป็นนิจคิดคำนวณ
รู้ถึถ้วนจึงสบายเมื่อปลายมือ

.....

๔. บทที่ ๑๗ อันเสาหินแปดศอกตอกเป็นหลัก

ไปมาพลักบอยเข้าเสายังไหว

จงฟังหูไว้หูคอยดูไป

เชื่อมั่นใจดีกว่าอย่าเชื่อยุ

.....

๕. บทที่ ๒๑ ถึงรู้จริงนิงไว้ออย่าไขรู้
เต็มทีครู่เดียวเท่านั้นเขาสรรเสริญ
ไม่ควรกำเกินหน้าก็อย่าเกิน
อย่าเพลิดเพลिनคนชังนักคนรักน้อย

.....

ເລກຍ

๑. บทที่ ๓ ชายข่าวเปลือกหญิงข่าวสารโบราณว่า
น้ำผึ้งเรือเสือฟังป่าอัมมาสัย
เราก็จิตคิดดูเล่าเขาก็ใจ
รักกันไว้ดีกว่าชังระวังการ

.....

.....ความรักในสถาบัน องค์กร โรงเรียนของตน ด้วยความสามัคคี
และเสียสละ จะทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง ผู้ชายกับผู้หญิงนั้น
ต่างกันดั่งข้าวเปลือกกับข้าวสาร แต่เมื่ออยู่ในสังคมเดียวกัน
ก็ย่อมต้องพึ่งพาอาศัยกันเป็นธรรมดา เราก็มียุติมิตรจิตเขาก็มียุติมิตรใจ
ฉะนั้น เรายุติกันดีกว่าเกลียดกัน สอดคล้องกับสำนวนสุภาษิต
ที่ว่า ชายข้าวเปลือกหญิงข้าวสาร/รักกันดีกว่าชังกัน

๒. บทที่ ๖ อย่าดูถูกบุญกรรมว่าทำน้อย
น้ำตาลย่อยมากเมื่อไรได้หนักหนา
อย่านอนเปล่าเอากระจกกออกมา
ส่องดูหน้าเสียที่หนึ่งแล้วจึงนอน

.....

อย่าดูถูกความดีหรือความชั่ว ว่าทำเพียงเล็กน้อย.....
เพราะมันจะสะสมไปเรื่อย ๆ และมากขึ้นทุกที เวลาก่อนจะนอน
ให้ส่องกระจกดูหน้าตนเอง ว่ามีสิ่งผิดปกติหรือไม่ เหมือนเป็นการ
ให้สำรวจจิตใจตนเองอยู่เป็นนิจว่าคิดใฝ่ดีอยู่หรือเปล่า เพื่อจะได้
เตือนตนไว้ได้ทัน สอดคล้องกับสำนวนสุภาษิตที่ว่า จงเตือนตน
ด้วยตนเอง.....

๓. บทที่ ๘ ค่อยดำเนินตามไต่ผู้ไปหน้า
ใจความว่าผู้มีคุณอย่าหุนหวน
เอาหลังตากแดดเป็นนิจคิดคำนวณ
รู้ถึถ้วนจึงสบายเมื่อปลายมือ

.....

.....ให้ประพฤติปฏิบัติตนตามผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ที่เกิดก่อน ย่อมมี
.....ความรู้และประสบการณ์มากกว่า และอย่าเป็นคนอกตัญญู.....
.....จงมีความขยันหมั่นเพียรทำงานอยู่เสมอแล้วจะมีความสุขสบาย
.....ในภายหลัง สอดคล้องกับสำนวนสุภาษิตที่ว่า เดินตามผู้ใหญ่.....
.....หมาไม่กัด.....

๔. บทที่ ๑๗ อันเสาหินแปดศอกตอกเป็นหลัก
 ไปมาปลักบ่อยเข้าสายังไหว
 จงฟังหูไว้หูคอยดูไป
 เชื่อน้ำใจดีกว่าอย่าเชื่อยุ

แม้จะมั่นคงดังเสาหินใหญ่สูงแปดศอก แต่เมื่อถูกผลักบ่อยๆ เข้า
เสานั้นก็อาจคลอนแคลนได้ เปรียบเหมือนใจคนยอมอ่อนไหว
ไปตามคำพูดของผู้อื่นได้ ฉะนั้น จึงควรฟังหูไว้หู และคิด
ให้รอบคอบก่อนที่จะเชื่อใคร สอดคล้องกับสำนวนสุภาษิตที่ว่า
ฟังหูไว้หู

๕. บทที่ ๒๑ ถึงรู้จริงนิ่งไว้อย่าไขรู้
เต็มทีครู่เดียวเท่านั้นเขาสรรเสริญ
ไม่ควรกำเกินหน้าก็อย่าเกิน
อย่าเพลิดเพลिनคนชังนักคนรักน้อย

.....

..... แม้ว่าเราจะรู้จริง เราก็ไม่ต้องอวดว่าเรารู้ เตียวเขา
..... ก็จะสรรเสริญเอง ไม่ควรทำอะไรเกินหน้าเกินตาคนอื่น
..... เพราะคนเกลียดเรามีมากกว่าคนรักเรา สอดคล้องกับสำนวน
..... สุภาษิตที่ว่า เกินหน้าเกินตา/คนรักเท่าผืนหนังคนชังเท่าผืนเสื่อ